

Slovenski dom

Štev. 210.

V Ljubljani, sobota 17. septembra 1938.

Leto III.

Hitlerjeve prve podrobnosti o sestanku v Berchtesgadenu:

Hitlerjeve zahteve glede plebiscita v ČSR

London, 17. septembra. o. Agencija United Press poroča o razgovorih med Hitlerjem in angleškim ministrskim predsednikom Chamberlainom v Berchtesgadenu in pravi, da je Hitler glede ureditve nemškega vprašanja v ČSR zahteval naslednje:

1. Takoj naj se izvede na vsem ozemlju, kjer prebivajo Nemci, plebiscit pod mednarodnim nadzorstvom. Sklep o plebiscitu mora biti sprejet še v septembru.
2. Če bo izid plebiscita pokazal, da je 80% prebivalstva v teh krajih za priključitev k Nemčiji, naj se sudetsko ozemlje takoj združi z nemško državo.
3. Če bi 80% glasov bilo za to, da ostanejo ti kraji pod praško vlado, naj bo tako.
4. Če pri plebiscitu ne bi bilo niti za Nemčijo, niti za ČSR 80%, potem naj se češkoslovaško vprašanje uredi tako, da se ČSR razdeli v okrožja po švicarskem vzorcu in ostane v zunanji politiki nevtralna, kakor Švica ali Belgija.

Berlin, 17. septembra. o. V poučenih berlinskih narodno-socialističnih krogih trdijo, da Hitler pri sestanku s Chamberlainom ni zahteval samo, da se sudetsko ozemlje združi z Nemčijo, marveč tudi, da Nemčija dobi pokroviteljstvo nad vso češkoslovaško, ki naj bi po tej zahtevi prišla v popolno politično in gospodarsko odvisnost od Nemčije. Samo priključitev sudetskega ozemlja k Nemčiji Hitlerja ne more zadovoljiti. Z ozirom na gorinja poročila velike ameriške poročevalske agencije pa je treba to vest sprejeti z vsem pridržkom.

Varšava, 17. septembra. AA. Pat. Berlinski dopisnik »Gazete Polske« piše v zvezi z razgovorom med Chamberlainom in kanclerjem Hitlerjem, da je Hitler predlagal spremembo češkoslovaške meje na temelju plebiscita. Pred glasovanjem bi vsa oblast v Sudetih dobila sudetsko-nemška stranka. Po sodbi poklicanih krogov, bi ureditev sudetsko-nemškega problema tvorila podlago za plodovite in konkretne

Strašne številke o vojni na Kitajskem

Zeneva, 17. septembra. o. Kitajski zastopnik pri Zvezi narodov Wellingtonko je na včerajšnji seji govoril o japonskem napadu na Kitajsko in navajal strahotne številke o žrtvah kitajskega naroda v tej vojni. Po njegovih podatkih je bilo od začetka vojne v juliju lani pa do zdaj ubitih nad milijon Kitajcev, povrhini brezbrambnih ljudi. Ranjenih in pregnanih brez strehe je okrog 30 milijonov ljudi. Japonci so od začetka vojne izvedli 2204 letalske napade nad nezavarovana kitajska mesta. Zdjaj je na kitajskih bojiščih vsega skupaj čez milijon japonskih vojakov. Sprito tega Kitajska zahteva, da Zveza narodov proti japonski uporabi postopek, ki ga določa njena ustava in da razglasi gospodarske kazenske ukrepe proti japonski.

Obnoveitev političnih strank na Poljskem

Varšava, 17. septembra.

Veliko pozornost je te dni vzbudil razpust poljskega parlamenta in razpis novih volitev za 6. november. Parlament je razpustil predsednik republike in obenem navedel razloge za ta zelo važen političen korak. »Po zadnjih volitvah v sejem in senat,« pravi dekret, »so se v notranjem življenju Poljske pokazale važne spremembe. Prišlo je do važnih pobud na polju javnega življenja in javno političnega dela, ki kažejo polno razumevanje in potrebo aktivne soudeležbe pri delu za javni blagor. Zato sem smatral za koristno, da se obnove zakonodajna telesa, tako da bodo v svojem bodočem delovanju odraz vsega javnega mnenja. Od novih zakonodajnih ustanov pričakujem, da bodo uzakonile nov volivni red. V sejem in senat.«

Korak predsednika republike pomenja važen preokret v notranjem življenju Poljske. Poljska je pred občinskimi volitvami, ki se utedejo razvleči na dolgo in bi dale opoziciji priliko za dolgotrajen političen boj. Toda po razgovoru vodilnih politikov vladne stranke z zastopniki opozicije je vlada smatrala za umestno, da razpusti parlament, čigar poslovna doba bi sicer potekla šele 1. 1940, in da razpiše nove volitve. Sedanja vladna stranka ni imela v javnosti mnogo zaslobe. Prišla je na oblast po posebnem volilnem redu, ki je praktično onemogočil kandidature kmečki stranki, socialistom in narodnim demokratom, ki se volitev tudi niso hoteli udeležiti. Upanje je, da bodo pa pri bodočih volitvah sodelovali, ker so jim brez dvoma bile v dosedanjih pogajanjih dane koncesije in ker dekret tudi govori o pritegnitvi širokih ljudskih krogov k aktivni politiki. Verjetno je torej, da bodo omenjene tri stranke sodelovale pri postavitvi parlamentarnih kandidatov. To pa pomenja zopetno upostavitve starih političnih strank v političnem življenju. Nova zbornica bo nato uzakonila demokratičen volivni zakon. Korak predsednika republike je važen tudi glede na sedanji mednarodni položaj.

Hud naliv s točo

Slov. Konjice, 16. sept.

Po včerajšnjem meglenem jutru je posijalo proti poldnevu vroče sonce. Čisto nepričakovano pa so se nad Paškim Korjakom in Pohorjem pričeli kopičiti temni oblaki. Ob pol enih pa je nenadoma vollo zagrmelo, nakar se je po kratkem presledku nad Stenico in Bukovo goro vsula kot ledeni debela toča. Cez nekaj minut je toči sledil silen naliv, tako da so bili občestni in drugi jarki mahoma polni vode. Nepričakovana jesenska burja se je vlekla čez Dravinjsko dolino proti vzhodu.

Streča je, da tod, kjer je padala toča, ni vinogradov, kjer bi na zorečem grozdu naredila veliko škodo. Na drugih pridelkih pa ne bo nikakršnih večjih posledic.

„Vsi 16. oktobra za dín 78 — s PUTNIK-om v Trst“

razgovore med velesilami, razgovore, ki bi se lahko nadaljevali na mnogo širši podlagi.

Praga, 17. septembra. AA. Reuter. Iz okolišnice, da se Chamberlain vrača v London in

Odločna izjava češkega ministra:

Plebiscit pomeni neizbežno vojno

Praga, 17. septembra. o. Podpredsednik češkoslovaške vlade minister Behyne je v razgovoru z urednikom »Lidovih Novin« izjavil med drugim:

»Plebiscit pomeni najkrajšo pot, da pride do vojne, zakaj na Češkoslovaškem plebiscitu ne bi sprejela nobena vlada. Če bi misel o plebiscitu zmagal, bi jo na Češkoslovaškem takoj pokopali, ker hoče ČSR rajši umreti, kakor pa da bi se dala okrniti. Plebiscit bi pa tudi ne spremenil položaja. Zakaj najmanj milijon Nemcev iz plebiscitnega ozemlja bi se preselilo v češke pokrajine. To bi ustvarilo novo manjšino, in za ČSR bi to pomenilo nevarnost, da se sudetsko vprašanje ponovi. Z njim bi se ponovil tudi pritisk na ČSR, kar bi se nehalo s tem, da bi Češkoslovaška nazadnje izgubila.

Na Češkoslovaškem ne bo nobenega plebiscita in nobene mednarodne policije. Čehi so sami

Slovaki - kakor en mož za republiko

Slovaška ljudska stranka stopi v vlado, če bo vlada izpolnila neka najvažnejših slovaških zahtev

Praga, 17. septembra. o. Med češko vlado in med vodstvom slovaške ljudske stranke je prišlo včeraj do zgodovinskega preobrata. Zastopstvo slovaške ljudske stranke, ki edina od opozicijskih skupin ni poslala nobene spomenice angleškemu predsedniku Runcimanu in sploh ni imela z njim nikakršnih stikov, je bilo sprejeto pri predsedniku republike dr. Benešu, kateremu je izročilo spomenico z zahtevami Slovakov. Odposlanstvo Slovakov je vodil dr. Tiso. Predsednik je vse štiri člane odposlanstva pridržal na kosilu, kar je vzbudilo v čeških krogih ogromno presenečenje.

Med razgovori s predsednikom dr. Benešem je prišlo do razčiščenja vseh spornih vprašanj, ki so do sedaj ustvarjala napeto razmerje med slovaško opozicijo in med Čehi. Predsednik dr. Beneš je Slovakov slovesno obljubil, da bo vlada čim prej izpolnila vse njihove upravičene zahteve, slovaško zastopstvo pa je predsedniku sporočilo, da je slovaška ljudska stranka zaradi nevarnosti, v kateri je država, pretrgala vse zveze, ki jih je z drugimi opozicijskimi skupinami vred vzdrževala

ČSR se brani:

Razpust Henleinove stranke

Praga, 17. sept. o. Notranje ministrstvo je po preiskavi, ki so jo po povzročiteljih nemirov v sudetskih krajih izvedle oblasti, včeraj izdalo odlok o razpustitvi sudetsko-nemške stranke, ki je s tem odlokom razglasila za protizakonito organizacijo na vsem ozemlju države. Sklep so sprejeli na seji vlade, ki je trajala dve uri, soglasno. — Odlok o razpustitvi je zafel veljati takoj in so orožniške in policijske oblasti po vsej državi dobile še včeraj navodila, naj zapečatijo prostore stranke ter zaplenijo njeno imovino. Razpustitveni odlok je utemeljen po zakonu o varstvu republike. Z razpustitvijo izgubijo mandate vsi nemški senatorji in poslanci. V čeških krogih so prepričani, da bo razpustitev stranke imela za posledico, da bo ta politična skupina izgubila iz češkoslovaškega javnega življenja kot aktivna sila, ne da bi pri tem prišlo do kakih incidentov.

Praga, 17. sept. o. Poslanec Henleinove stranke Kundi je izjavil zastopnikom tiska, da vlada ni bila upravičena razpustiti sudetsko nemške stranke, ker mora tak sklep sprejeti parlament. Dalje je poslanec izjavil, da ni bil prijet prav nič od voditeljev čeških Nemcev in se vsi poslanci svobodno gibljejo.

Praga, 17. sept. o. Reuter poroča: Z ozirom na razne vesti, da je izrečen pregon za pobežljive voditelje čeških Nemcev Henleinom, izjavljajo uradno, da ta vest ne odgovarja resnici, pač pa je proti Henleinu uvedena preiskava po zakonu o varstvu republike in ima vse material v rokah pravosodni minister, ki pa ni glede Henleinove osebe izdal še nikakega ukrepa.

Vlada razpustila Henleinove udarne čete — Ukrepi vlade za razpust vseh posebnih oddelkov strankarske milice sudetsko-nemške stranke se nanašajo na organizacijo »Freiwilliger Schutzdienst«.

Oblastni predsedniki so izdali nalog, da se na vidnih mestih obliavi naredba, s katero se civilno

da je tja poklican tudi Runciman, sklepajo v češkoslovaških krogih, da državniki v Berchtesgadenu niso hodili okoli vrele kaše in da so bili Hitlerjevi predlogi takšni, da jih je treba točno preučiti. Razen tega mislijo praški krogi, da pomeni okoliščina, da bo Runciman posredoval pri češkoslovaški vladi, da se bo stvar urejala po diplomatski poti.

Anglija misli le žrtvovati ČSR

London, 17. septembra. AA. DNB. »Evening News« piše, da je dober znak dejstvo, da je Chamberlain sam poudaril, da je bil njegov razgovor s Hitlerjem zelo prijateljski in da se bosta zopet sestala. List piše, da angleška vlada in ves svet zagovarjajo stališče, da po stopanju Prage s sudetskimi Nemci ne sme izstaviti nove vojne. To si naj Praga zapomni. Češkoslovaška, ki v 20 letih iz sudetskih Nemcev ni mogla napraviti zadovoljnih demokratov, bo varnejša in bolj zedinjena, ko bo imela nove meje. Tedaj bo zrasel tudi njen narodnostni ugled.

vpostavili red in ga bodo tudi za bodoče sami znali vzdržati. Dokazali bodo tudi, da morejo s svojo oblastjo dati enakopravnost vsem narodnostim v republiki.«

Minister je na koncu pozval ljudstvo, naj popolnoma zaupa vladi in vojski.

Praga, 17. septembra. AA. (Stefani). V praški trgovski zbornici je bila seja zastopnikov glavnih trgovskih in industrijskih ustanov. Seje so se udeležili zastopniki vojnih oblasti, ki so takoj nato, čim je bilo ugotovljeno, da je na razpolago zadostna količina življenjskih potrebščin, ustanovili poseben odbor z nalogo, da izdela načrt o razdelitvi teh življenjskih potrebščin med prebivalstvo. Pristojne oblasti so pridejale temu načrtu tudi svoj načrt, ki se nanaša na splošno preskrbo z življenjskimi potrebščinami za daljšo dobo.

s sudetsko stranko. Zaradi nevarnega položaja je slovaška stranka pripravljena stopiti v koalicijsko vlado, če izpolnijo najvažnejše zahteve takoj. Slovaška ljudska stranka je sprejela tudi nalogo, da olajša sporazum med vlado ter med madžarsko in poljsko manjšino.

To dejstvo je vzbudilo v vsem češkem tisku veliko veselje in tudi vsa češka javnost pozdravlja državljansko zavest slovaškega naroda, ki v najtožji uri za ČSR ni odpovedal, čeprav so mu vse do zadnjega prenapeti češki krogi odrekli nele pravice, temveč tudi državljansko zavest.

Poslanec slovaške ljudske stranke Šavojski je po razgovorih z dr. Benešem dal praškim listom izjavo, v kateri pravi:

»Do republike homo vedno junaško izpolnili svojo dolžnost, saj je ČSR vendar tudi naša država. Branili pa jo homo tudi iz ljubezni do svojega slovaškega naroda. Čehi in Slovaki so na eni ladji. To je dejstvo, pri katerem ni mogoče ničesar spreminiti.«

prebivalstvo poziva, da v roku 24 ur izroči oblasti javne varnosti vse orožje in municijo, ki jo ima pri sebi. Ta naredba se nanaša na okrajje, v katerih živi po narodnosti mešano prebivalstvo.

Chamberlain poroča kralju Juriju VI. o razgovorih s Hitlerjem

Prihodnji sestanek s Hitlerjem bo v Porenju v torek

London, 17. septembra. o. Ministrski predsednik Chamberlain je prispel v London včeraj ob 17.20. (Reuter). Pred odhodom iz Münchna je Chamberlain dal po radiu tole kratko izjavo: Zelo sem zadovoljen s toplim in prijateljskim sprejemom, ki sem ga doživel ne samo pri vladi, temveč tudi pri nemškem narodu, ki me je po ulicah pozdravljalo. Zdjaj odhajam na Angleško po svojem dolgem razgovoru z nemškim kanclerjem in upam, da bom imel v najkrajšem času, ko se sestane s svojimi tovariši v Londonu, drugi razgovor.

Skoraj istočasno sta se z letalom iz Prage v London pripeljala lord Runciman in njegov tajnik Gvatkin. Chamberlain je po posebnem slu dobil na letališče pismo angleškega kralja, ki je določilo za zvečer ob 21 sestanek med predsednikom vlade in kraljem. Chamberlain je z letališča odšel takoj v zunanje ministrstvo, kjer je imel dolg razgovor z lordom Runcimanom in Gvatkinom, ki sta mu dala natančna poročila o pravem položaju v ČSR in povedala tudi svoje mišljenje glede nemškega vprašanja.

Ob 21 je bil Chamberlain sprejet pri kralju Juriju VI. na dvoru, kjer je ostal eno uro in poročal kralju.

Vesti 17. septembra

Japonski zunanji minister Konoje je izjavil, da se Japonska s sedanjo kitajsko vlado ne bo pogajala, dokler ji bo načeloval Cankajsek.

Bolezen maršala Goeringa se izboljšuje in ni več nevarnosti za zastrupitev.

Nemški propagandni minister dr. Göbbels je včeraj sprejel berlinske časnikarje in jim dal poročilo o političnem položaju ter navodila, kako morajo pisati.

Sovjetske pomorske vaje se bodo začele v kratkem na Crnem, Baltičkem in v Tihem morju.

Vse češkoslovaške politične stranke, ki podporajo vlado, so imele včeraj seje, na katerih so ministri teh strank poročali poslancem o položaju. Poslanci so sprejeli resolucije, v katerih zagotavljajo vladi svojo podporo.

Filmski monopol za uvoz, prodajo in izposojevanje filmov iz tujine, je uvedla Italija. Ta sklep so sprejeli, da zavarujejo koristi domače filmske industrije.

Barcelonska vlada je odredila mobilizacijo dveh letnikov na ozemlju, ki je še pod njeno oblastjo.

Vsa vlada je odstopila v Čileju zaradi nenadnega odstopa zunanega ministra. v domovino.

Marokanski sultan se je več dni mudil v francoski prestolnici in imel važne razgovore s člani francoske vlade. Sultan je včeraj odpotoval.

Velike vaje poljske vojske, ki so bile letos v okolici Varšave, so se včeraj končale.

Japonska vlada je po poslaniku v Moskvi izročila sovjetski vladi protestno spomenico, ker so sovjetski oddelki spet dvakrat prestopili mejo.

Velike vojaške vaje bolgarske vojske se prično danes na raznih krajih države. Trajale bodo do 3. oktobra in se bodo končale z veliko paradno ob 20-letnici vladanja kralja Borisa.

Belgija bo izgnala vse Jude, ki so dospeli v državo po nemški zasedbi Avstrije.

Ogromno škodo so povzročile povodnji, ki jih je prineslo zadnje deževje po zgornji Italiji. Vode so pretrgale več železniških zvez.

Skesana ubežnika

Murska Sobota, 16. septembra.

V preiskovalnem zaporu okrožnega sodišča v Murski Soboti so bili skupaj zaprti v eni sobi na sodišču že dobro znani Davorin Trstenjak, posestnikov sin Stefan Gjorek in cigan Josip Milner. Trstenjak je imel večkrat opravka s sodiščem, toda to pot je imel na vesti toliko grehov, da se je pošteno bal kazni, ki ga bo za daljša oropala zlate svobode. Začel si je prijeten sprehodov po lepi Slovenski Krajini, brezskrbnega potikanja po vinskih goricah, v katerih zori sladko grozdje in ob lahnem vetru ropotajo klopotic. Znal je tako prepričevalno govoriti, da je navdušil tudi oba svoja tovariša za pohod v zlato prostost. Od železne postelje so odlomili nogo in se z njo lotili železne rešetke na oknu. Posel jim je šel dobro izpod rok, ker so kmalu napravili dovolj veliko odprtino, skozi katero je držala pot v svobodo. Toda okno je visoko! Nič hudega, saj je tu slamnjača, ki se da razrezati in splesti v močno vrvo. Po vrvi pa kar korajžno v dvorišče, lepo tiho drug za drugim, da jih ne vidi nepoklicano oko, potem pa čez dvorišni zid na cesto proti Ljutomeru. To bodo zjajali na sodišču, ko bodo zjutraj našli kletko odprto, pličkov pa nikjer!

Tako so si mislili vsi trije ubežniki in jo v lepi noči zadovoljni mahali proti metropoli Prlekije. Medtem pa je paznik pri pregledu celice v zaporu že ob 2 zjutraj ugotovil pobeg in obvestil orožnike, ti pa naprej sosednje orožniške postaje. Trstenjak se je kmalu ločil od ostale dvojice, ker je bil prepričan, da bo vzbudil manj suma, če poluje sam. Njegova padjša pri begu pa sta pričela premišljati, kam naj gresta, da ju ne dobijo v roke. Po treznem preudarku v hladnem jutru sta sklenila, da je najboljšje, če se vrneta v zapor. Huda kazen ju tako ne čaka, večno pa se ne moreta skrivati. Ob 6 zjutraj sta se oglasila na orožniški postaji v Ljutomeru in prošila za spremstvo do Murske Sobotice. Skesanima ubežnikoma se je zvečer pridružil še Trstenjak, ki so ga pa proti njegovi volji ujeli orožniki na Safarskem in ga privedli nazaj v zapor, kjer bo zdaj bolj varno spravljen čakal na nagrado.

Pri prihodu v London je Chamberlain izjavil, da so vsa poročila o tem, kaj sta s Hitlerjem govorila, preuranjena in samo ugibanja. Prvo resnično poročilo bo tisto, ki ga bo on dal na današnji seji angleške vlade.

Seja vlade je sklicana za dnes ob 11.

Berchtesgaden, 17. septembra. AA. (Havas.) Prihodnji sestanek med Hitlerjem in Chamberlainom bo v Godesbergu v Porenju v torek 20. t. m. Tam je že vse pripravljeno za sprejem obeh državnikov. Hitlerjeva osebna garda je tudi že odpotovala v Godesberg. Za tuje časnikarje je rezervirano okoli 60 sob. Razgovori se bodo vršili v nekem gradiču zunaj mesta.

Izlet v Trst za 58 dín s posebnim vlakom v nedeljo 9. oktobra. Avotbusni izlet 5.—6. oktobra v Vipavo, Gorico, Daberdob, Trst za 120 dín. — Informacije in prijave »Tourex-Slovenija«, Tujskoprometna gospodarska zadruga z o. j., v Ljubljani, Mašarykova 12.

Razgovor z najstarejšim Pohorčanom

94 letni Jakob Jerič na Koroški vasi pri Sv. Kunigundi opisuje svojo življenjsko pot

Slov. Konjice, 15. avgusta.
Ko sem prvič slišal o najstarejšem prebivalcu župnije Sv. Kunigunda na Pohorju, 94 letnem Jakobu Jeriču, p. d. Pogačniku na Koroški vasi št. 2, sem sklenil, da ga obiščem s prošnjo, naj mi za čitatelje »Slov. doma« na kratko opiše svoje življenje.
Našel sem ga ravno pri izdelovanju lesenih javorjevih podplatov za cokle. Ko sem se mu predstavil in mu predložil prošnjo za kratek »intervju«, se je veselo nasmehnil, odložil že skoraj izdelan podplat in strgalo ter se vsedel za mizo. Očitno sem ga veselo iznenadil.

»Oče, koliko pa ste res stari? Kdaj je vaš rojstni dan?«

Ponosno je dejal: »O sv. Jakobu koncem julija ko imam god, sem dopolnil 93 let; torej sem že v 94 letu!« Hitro sva dognala, da je njegovo rojstno leto 1845. Radovoljno je pripomnil, da bo ta številka držala.

»Rojen sem bil gori na Planini, dve uri odtod v Studenčnikovi koči. Imel sem še dva brata in sestro, ki pa so že vsi umrli. Oče je bil graščinski »jager«; umrl je, ko sem bil star 3 dni. Na Ptuj bi bil moral 12 let služiti vojake, pa je po nekaj letih ušel in se potlej dolga leta skrivajo na Pohorju. Sicer so biriči pridno stikali za njim, a ker ga le niso našli, so ga pozneje pustili pri miru. Moj ded pa je bil star 102 leti, sploh je naš rod zdrav.

Mlada leta sem preživel na Planini. Ker nisem obiskoval tedanje šole, ki jo je imel neki kaplan ob petkih in nedeljah, ne znam ne brati ne pisati. Le koledarske številke poznam. Teh sem se priučil. Dve uri daleč mi namreč ni bilo moč, v tedanjih razmerah hoditi. Birmal me je v 7. letu starosti škof Slomšek l. 1852. v Čadramu.

„Moje prve coklje“

Polna težav in trpljenja so bila moja mlada leta. Ko sem služil pri pohorskem kmetu na Planini, sem nekega dne šel na visli po slamo. Ker na mestu, kamor sem stopil po njo, ni bilo desk, sem padel šest metrov globoko na glavo. Na srečo se nisem ubil. Tam sem potem dva dni ležal nezavesten, pa me nikdo ni našel. Na temenu se mi še sedaj pozna znamenje hude nesreče.

»Kdaj ste naredili prve coklje?«

»Tedaj sem bil star 17 let. Prestavili smo se na Sv. Kunigundo. Svoje zemlje in doma nismo imeli. Prvo vajo v coklarstvu sem torej že zgodaj začel. Zdi se mi, da sem se mudil s prvimi coklami dva dni. Bila je to le poskušnja. Začetek je povsod težak — tudi pri coklarstvu. Niso bile prvovrstne, vendar še vem, da sem že tedaj dobil veselje za to delo. Ko sem se delu privadil, sem pa naredil 2, včasih tudi 3 pare cokelj na dan. Prodajal sem jih po 20 krajcarjev. Do dela sem vedno imel veselje. Tedaj smo tudi hudo stradali. Enkrat, ko je mater tako zamedel sneg v

planini, da so jih komaj rešili, nismo dva dni ničesar jedli.«

»Gotovo ste bili vojak, kaj ne da?«
»No, hitro sem bil star dvajset let ter sem moral na »stelnogo«. Tam so me vzeli in po kratkem času sem moral odradati. V Mariboru se nas je zbralo veliko. Od tam smo nekega jutra odšli na vlak ob dveh ponoči. Ob devetih dopoldne smo se pa že pripeljali v Trst, kjer sem služil pri peših dve leti, nato pa, še v Šibeniku eno leto. Nosili smo bele sukne in plave hlače. Ni mi bilo žal, da sem bil vojak — ponosen sem še danes na to. Tam se mi je godilo zelo dobro.

Beli za ci — duhovi padlih branilcev trdnjave

Neka noč sem ob mesečini v Trstu stražil municijsko skladišče, ki je bilo zunaj mesta. Naslonil sem se na obzidje skladišča. V tem trenutku nekaj zašumi. Naglo snamem puško. Tedaj pa je mimo mene zadrvela v skokih dolga vrsta belih zajcev v enakih razdaljah. Zavili so mimo vogala in izginiti. Ustrašil se nisem prav nič! Vojak se sploh ne sme ničesar bati! Saj sem imel orožje. Sprožil pa nisem, ker zajec ne more trdnjavi škodovati. Le, kako so bežali mimo mene! Ka sem potem dogodku povedal tovarišem, so rekli, da to niso bili pravi zajci, ampak duhovi nekdanj padlih branilcev tega gradiča.

»Ste tudi v Šibeniku gledali zajčo paradno?«
Oče Jakob se je zasmehal in rekel: »Ne, tam mi je pa enkrat »hauptman« skril ponoči puško, ko sem na izmenjavi malo zadržal. Jaz potem nisem mogel držati straže. Malo so me pripravili — zato, ker nisem bil pazljiv. Straži pa je moral zaradi površne službe služiti še pol leta povrh za kazen.«

„Kaj pa ste jedli, da ste doživeli to starost?“

»Ko sem odslužil vojake, sem šel k drvarjem. Naša hrana je bila prežganka, krompir, ovesni žganci, ovesen kruh in korenjeva juha. Druga tedaj še nismo poznali. O beli moki se mi še sanjali ni. Kolikokrat pa je minil dan, ko nismo ničesar zaužili. Pa sem — hvala Bogu — še zdaj na svetu. Tako se mi je godilo do 37. leta, ko sem opustil drvarski poklic.«

Nato je pripovedoval veliko zanimivosti iz drvarskega življenja. Med drugim je dejal: »Ob drvarstvu sem doživel marsikaj. Pozimi nas je sneg nekoč popolnoma zasul. Nedeljsko jutro smo si naznanjali od koč do koč tako, da smo splezali na vrh ter nabijali po suhi bukovi deščici. Glas je odmeval od bajte do bajte in daleč v zasnene planinske gozdove; z njim pa je nastala drvarska nedelja. Vsa dela smo vršili za graščino. Tudi snežni plazovi so bili tedaj na Pohorju

Množica ljudstva, ki pred angleškim ministrstvom v Londonu čaka, kako se bo vlada odločila.

hušji. Spominjam se, da je nekoč na Petelinjku med Rogla in Klopnim vrhom plaz kar posnel dve bajti, pri čemer je bilo ponesrečenih več ljudi. Na mestu prve bajte so potem našli posteljo in dva živa otroka pod njo, ker je plaz postelja z njima vred obrnil.

Kako so prvič kuhali kavo

Nekoč je graščinski gospod prinesel v drvarsko bajto zrnat kavo in prosil, da bi mu jo drvarjeva žena skuhalo. Seveda se nobeden od drvarjev do tedaj ni ničesar slišal o kakšni kavi. Ker ni povedal, da mora biti zdrobljena, jo je

drvarjeva kuhala ves dan — pa se ni hotela raztopiti.

Ko sem se v 37. letu oženil, sem bil že coklar. V zakonu mi je Bog dal 4 otroke, dva sina in dve hčeri. Preselil sem se k Sv. Kunigundi. Od tedaj pa do danes delam samo cokle. Velikanski kup bi jih bil, ko bi vse spravil skupaj. Kmalu sem bil znan kot najboljši coklar po vsem konjiškem okraju in Pohorju. Celo od Drave sem so hodili po nje k meni. Prodajal sem vedno vse; 20 krajcarjev so bile vedno vredne. Pri coklarstvu sem zaslužil toliko, da sem za 60 gl. kupil sedanjo domačijo. Sv. Kunigunda prej ni bila tako lepa vas. Le nekaj nizkih in črnih koč je bilo okrog cerkve.

Se danes so Jakobovi in sinovi coklarski izdelki daleč naokrog najbolj upoštevanji. Kako bi tudi ne bili, saj so Pogačniki »preizkušeni« coklarji. V »štibelcu« sem opazil visoko stajalo, na katerem je viselo lepo število imenitno izdelanih cokelj, ki gotovo ne bodo tam dolgo visele.

Dvakrat ga je obiskala smrt

»Dvakrat se mi je sanjalo — pripoveduje stari Pohorčan dalje — da me je obiskala smrt. Prvič, ko sem sedel doma za mizo. Stopila je vsa bela s koso skozi vrata in rekla, da je prišla po mene. Jaz pa sem jo prosil, naj me pusti še tri dni, da se bom spovedal in opravil pokoro. Ona pa je dejala, da sem že dobil trikrat naznanilo: sive lase sem dobil, bolan sem bil, enkrat pa sem se skoraj utopil. Tresel sem se pred njo kakor šiba na vodi in jo zopet prosil milosti. Potem me je uslišala. Pripomnila pa je, da še dolgo ne bo prišla po mene in da jo bom še prosil, naj pride. Pred 15 leti pa se mi je zopet sanjalo, da je prišla. Ko sem na vprašanje, če bi že rad šel, odgovoril »ne«, pa je rekla naj še torej živim dalje. Samo tedaj se je nisem več bal.«

Svojo življenjsko jesen preživljal danes poleg sina in njegove žene ter vnukov in vnučkin zdrav in vesel, le nekoliko slabo sliši. Njegovo največje veselje tudi na starost je še vedno delo pri coklah. Zeli le, da bi mu Bog dal zdravja in veselja da zadnjega, kot nagrado za težavno življenje, ki ga je tako pogumno in junaško prebrodil.

Naslednik „Hindenburga“ spet „Grof Zeppelin“

Nova zračna ladja je dolga 245 m in more nositi 200 ton tovora - 4 motorji, vsak po najmanj 800 konjskih sil

Lani 7. maja se je bliskovito raznesla strašna novica, da se je tik pred svojim pristanom v Newyorku užgala velika nemška zračna ladja »Hindenburg«, ki je bila pravi dvojnik »Grofa Zeppelina«. Ta nenavadno strahotna letalska nesreča je zahtevala okoli 50 smrtnih žrtev. Zanimiva so bila tedaj poročila, ki so skušala podati prvi vzrok za to nesrečo. Nekateri letalski strokovnjaki so trdili, da je bilo vzrok katastrofe dejstvo, da je bil »Hindenburg« polnjen z vodikom in ne s helijem. Z ozirom na to je tudi izjavil poveljnik »Hindenburga«, ki se je po srečnem naključju rešil, da bo odslej ustavljen zeppelinški promet preko Atlantskega oceana za toliko časa, dokler se Nemčija ne bo dovolj preskrbela s helijem. Drugi so trdili, da je nesrečo povzročila iskra, ki je morala priti od nekega zunaj v trup zračne ladje. To pa da ni mogoče drugače, kakor da je udarila strela v »Hindenburgov« trup. Tretji so iskali vzrok te strašne katastrofe spet drugod. Dejali so, da jo je rodila zavist kakega tujca, ki mu ne gre v račun tako lep in nagel razvoj nemškega zrakovplovstva. V tej zvezi so tedaj poročali o peklenskem stroju, ki da je bil podaknjen v trupu zračne ladje in ki je eksplodiral tik pred »Hindenburgovim« pristanom, da bi bil vsak sum o podaknjenem peklenskem stroju še bolj izključen. In nazadnje so se našli še četrti, ki so trdili, da je nesreča nastala zato, ker se je »Hindenburg« odlomil propeler in se zaril v trup zračne ladje. Niso pa seveda mogli ugotoviti, ali se je ta propeler odlomil res že pred nesrečo ali šele potem, ko je že ves v ognju treščil na tla.

Teško je torej reči, kaj je bil res pravi vzrok in komu naj bolj verjamemo. Ostanje pa neizpodbitno dejstvo, da je katastrofa »Hindenburga« Nemčijo silno prizadela, ne toliko zaradi izgube največje zračne ladje sveta, pač pa mnogo bolj zaradi tega, ker tudi Nemčija rada ne sliši, če ves svet govori o njenih letalskih nesrečah in o nevarnem potovanju z njihovimi letali. Zato tudi niso smeli opustiti graditve novih, prav takšnih

Zeppelinov. In tako so zdaj zgradili veliko zračno ladjo, ki so jo krstili spet z imenom »Grof Zeppelin«, in je nekoliko manjša od »Hindenburga«, vsaj po svoji prostornini. Plinske cevi nove zračne ladje imajo namreč 200.000 kubičnih metrov prostornine, dočim jo je imel »Hindenburg« 290.000 kub. metrov. In ta ladja se je v sredo popoldne dvignila na svoja prva pot na Bodenskim jezerom. Vodil jo je sam dr. Rudolf Eckener, oče vseh Zeppelinov. Polet je trajal nekaj ur. Na to prvo pot z novo zračno ladjo se je podalo 74 ljudi. Med njimi je bilo 8 članov posadke ter članov nemškega inštituta za zračna potovanja ter nekaj predstavnikov ministrstva za zrakovplovstvo. Zračna ladja je dolga 245 m. Največji premer znaša 41,2 m. Plinske celice imajo 200.000 kubičnih metrov prostornine. Zračna ladja more nositi vsega 200.000 kg tovora. Zunanja stran je zgrajena iz močne tkanjine, ki je ni mogoče raztrgati. Zeppelin gonijo štiri motorji sistema »Daimler Benz-Diesel«. Vsak od njih more razviti silo 800 do 850 konjskih sil. Največja hitrost je preračunana na 135 km na uro, povprečna hitrost pa znaša 125 km.

Programi Radio Ljubljana

Sobota, 17. sept.: 12 Malo za šalo, malo za res, pesmi veselo in glasha za ples (plošče) — 12.45 Poročila — 13 Napovedi — 13.20 Opoldanski koncert Radijskega orkestra — 14 Napovedi — 14.20 Delopust, igra Radijskega orkestra — 14.40 Socialno skrbstvo v Ameriki (gdč. Zl. Pirnat) — 15 Napovedi, poročila — 15.30 Nac. ura — 16.30 Pregled sporeda — 20 Ob 20 letnici osvobodjenja: Prsko Daljnega Vzhoda v osvobodeno domovino (Jakob Gröar) — 20.30 Malo za šalo, malo za res, pesni veselo in glasha za ples (plošče) — 21 Prenos opere »Falstaff« iz Rima, v odmoru napovedi, poročila.

Drugi program

Sobota, 17. septembra: Belgrad: 20 Sk. drski večer. — Zagreb: 21 Verdi: Falstaff. — Pariz: 21.10 Filmske in operetne melodije. — Sofija: 21.45 Laska in plesna glasha. — Praga: 20.25 Pisan program. — Dunaj: 20.10 Pisana zmes in slusna igra: 22.30 Orkester. — Budimpešta: 22.15 Jazz; 23.10 Ciganska glasha. — Milan: 20.20 Godalni orkester; 21 Verdi: Falstaff.

Slika zadnjih nemirov v Hebu. Kakor kaže slika, češka policija ni bila tako neusmiljeno kruta, kakor ji to očitajo Nemci.

Hervey Allen: Antonio Adverso, cesarjev pustolovec

»Rada, gospod Adverso,« je dejala in ga pogledala, kakor da hoče naravnost skozenj.
Antonio je njen pogled vzdržal.
»Potem mi prinesi klobuk in plašč ter torbico z mize v moji sobi. Ne bi rad šel še enkrat noter.«
MacNab je dejal:
»Za zaboje se bom pobrigal jaz.«
Antonio je med tem zaklical nekaj poslovnih besedi za Jorhamovimi:
»Lahko noč kapitan Jorham, takoj pridem za vami.«
Vincenc je sedel še pri mizi ter vrtil kozarec v roki. Antonijev in Vincencov pogled sta se ujela v vsej nežnosti.
Kapitan je rjovel z dvorišča:
»Lahko noč. Ne pozabite, plima ne čaka. Fleten večer je bil to pri vas, res fleten in čeden.«
Miss Jorhamova je dejala:
»Naj mi bo Janez ime, če zdaj ne dežuje.« Razpela je ogromni dežnik nad seboj in nad možem in izginita sta.
Fides je prišla spet k Antoniu. Torbica je bila zelo težka, in ko jo je Antoniu podala, je rekla:
»Pri odhodu imate več pri sebi, kakor ste imeli, ko ste prišli.«
Antonio je gledal, kako so nosili iz sobe njegove zaboje. Zaradi varnosti je vprašal:
»Ali si zavila tudi Marijo, Fides?«
»V veliki zaboji s knjigami.«
Za trenutek je zapazil njen pogled, ki je žarel vanj čez mizo, kakor iz nočnih rogov. Potem je Fides ugasnila sveče.
V Vincencovem spremstvu je Antonio tipal po stopnicah navzdol. Dež je nehal, toda še vedno je po nebu gnalo viharne oblake mimo meseca. Po dvorišču so strašile utripajoče sence. Antonio je stal zadnjič tu in sesal vase pogled na dvorišče. Vodnjak je zvonko šumljal, kakor zvonec.
Ko sta mlada moža stopila na cesto, je bila v vsem pristanišču edina luč na »Wampannoagi«.

Antonio se je spomnil pristaniškega zaliva, kakšen je bil tisti dan, ko sta s patrom Ksavrijem prvič prišla v Bonnyfatherovo hišo. Zdal je izginito vse življenje in vrvenje, žvenkljanje in vrečanje in neštete ladje. Tu na tem voglu je stal kot fantič in je prvič gledal ta svetli, novi svet. Tu je pater Ksaver ujel pomarančo in jo delil z njim.
Na nabrežju se je ločil od Vincenca.

Dva ameriška mornarja z bradami sta ga preveslala do »Wampannoage«. Radovedno sta ga pogledovala, kako je sedel med rebri čolna v pelerini, ki mu je široko padala čez rame. Za pot si je kupil pleteno čepico, izpod katere so mu gledali lasje, ki so bili ta čas rjavji, v neukročenih kospih, ki so mu padali čez lica. Oči so mu gledale daleč v temo in usta so mu bila malo odprta v srečnem pričakovanju.

Ko so prišli na ladjo, je kapitan dejal:
»Najbolje je, da greste za nekaj časa dol. Vašo robo smo že zložili v sobico, Jane pa je pripravila za vas posteljo na krmu. Tam vam bo čisto prijazno. Na ženo se ni treba ozirati, saj samo malo smrči.«

Antonio je šel dol. Na stropu je gorela leščerba in širila po kajuti moten soj. Njegove zaboje so že čisto v redu in pravilno privezali na bruna.
Izložil je nekaj stvari in jih razobesil. Nenadno se je pri postelji nad skrinjo, ki je nosila napis »Janez«, odprl kos spuščenega zastora in glava miss Jorhamove v nočni čepici je pomolila skozenj. Malo je zaostriča ustnice in dejala:

»Tako je prav. Tam gori boste spali. Elieva postelja je ona druga tam za zastorom. Tale pa je moja. A nikar se nič ne brigajte zame, sem navajena. Veseli me, da vas imamo tu.«

Vsa žareča se mu je nasmejala, spet nakoničila ustnice in zaprla svoje polkno.

Pol ure pozneje ga je iz polsna prestrašil kapitan Jorham, ko si je prižgal pri leščerbi pipo, natlačeno z grobim tobakom. Dejaj je:

»Zdaj pa lahko pridete na krov. Smo že zunaj iz pristaniškega zaliva in se ravno peljemo ob pomolu.«

Odštokljal je z Antonijem na krov. Ladja je drsela čisto tiho z vetrom v hrbtu in je razpela samo veliko jadro.

Nenadno pa je stopil iz svojega zavetišča zamorec Hiladelphija in zabobnal na ponev:

»Zaj-trk, zaj-trk!«

Kapitan je planil nanj ter zarjovel:

»Tebe naj pa takoj hudič!«

S tem je pripravil ponev k molku. Z Antonijem sta brez diha opazovala obalo. Ne daleč od pomola sta videla, kako se pobliskava.

»Eden, dva, tri, štiri, pet, šest...« je štel kapitan in že je udarjalo do njiju lahno prasketanje sproženih pušk.

Kapitan je zapovedal:
»Jadra! Bomo jih, gospod Adverso!«

»Wampannoag« je drvela naprej. Na njenih obeh jamborih je zvezetevalo jadro za jadro. S trdnjave na pomolu je prišlo še eno sporočilo. Potem je bilo videti, kako je zažarelo nekaj luči za strelnicami. Kapitan je takoj nagnil ladjo, trikrat je poblisknilo in pomol se je zavil v dim in grom. Kapitan Elias je zažvižgal in obrnil ročice mogočnega krmilnega kolesa nazaj, da je »Wampannoag« prišla spet v staro smer. Dejaj je mirno:

»Gre samo za to, da obdržimo vsaj pol vetra.«

Antonio je pristavil:
»In razen tega imajo ti čisto stare španske topove.«

»Saj, saj,« je dejal Jorham, »in zaspane kanonirje vrh tega.«

Spet se je trikrat zablislilo.

»To so zopni vrugi, kaj? Toda bok ladje je težko zadeti na skoraj miljo in takole, ko je že napol dan! Plima še ni nehal in tako jim bomo kazali zadnjico vse, dokler ne bomo čisto zunaj.«

V varni razdalji od kopnega je briggo dobro vozil. Kdor bi ga hotel še zdaj zadeti, bi bil moral streljati daleč in zanesljivo. Francozi so bili pa očitno dobre volje in so se še naprej zabavali s tem, da so kurili smodnik.

Tako torej, s topovskim grmenjem za hrbtom in s plapolajočim zvezdnim praporom na kijunu je »Wampannoag« drvela na visoko morje.

Četrta knjiga.

Štiri in dvajseto poglavje.

V SONCU PRI MIZI.

Veliko koleno kopna, ki se krivi proti jugu, da bi potisnilo evropsko nogo v škorenj Italije, je tam, kjer se sklanja ogrog Genovskega zaliva, obdano od lesketajočega se venca visokih gor. Gorá ni vedno različno videti, toda kdor jih je enkrat zagledal, mu pogled nanje ostane razburljiv nad vse pojme, tudi če potnik ni nič več novinec. Pozimi in v nezanesljivih letnih časih se zaliv skriva v dežju in za megle, ki plapolajo nanj z obronkov obmorskih Alp, kakor plapolajoča krila nebeških plesalok.

V zgodnji pomladi, preden zaveje jug, je pogled čisto drugačen. Potem je nebo nad zalivom globoko sinje in Sredozemsko morje se lesketa v homerski barvi. Ponoči se zdi, da stopajo premičnice bliže zemlji.